

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПЕРЕДУМОВИ, ПРОБЛЕМИ, МЕТА І ЗАВДАННЯ

У роботі окреслено передумови створення концепції формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій. Узагальнено основні проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури як обов'язкової невід'ємної складової частини професійної освіти педагогів. Сформульовано основну мету та завдання концепції формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій.

Ключові слова: концепція, майбутні фахівці фізичного виховання, здоров'язбережувальні технології, студенти, учителі.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку вищої школи основною ідеєю концепції вищої освіти є підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня й профілю, конкуренто-спроможного на ринку праці, компетентного, відповідального, який вільно володіє своєю професією й орієнтується в суміжних галузях діяльності, здатного до ефективної роботи за спеціальністю на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціальної і професійної мобільності [1, 7].

У теперішній час, як свідчать науковці [6, 9, 11], відбувається зміна моделі вищої професійної освіти, що пов'язана з новими вимогами до рівня професійних компетентностей, критерії яких визначають працедавець і ринок. Формування системи вимог до якості організації професійної підготовки майбутніх фахівців, у тому числі й учителів фізичної культури, виражається через її спрямованість на підготовку компетентного фахівця нової генерації, підготовленого для здійснення здоров'язбережувальної діяльності та конкурентоспроможного на ринку фізкультурно-оздоровчих та рекреаційних послуг [2, 3, 4, 12].

Проблема пошуку педагогічних шляхів здоров'язбереження та навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів і студентів вищів засобами фізичного виховання та здоров'язбережувальних технологій на сучасному етапі розвитку психолого-педагогічної науки має ключове наукове, освітнє і суспільне значення [2, 8, 12, 13, 14]. Реалізація цієї проблеми, на нашу думку, можлива на основі створення концепції формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконується згідно з напрямами науково-дослідних робіт ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка "Методичні засади професійної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання до формування здорового способу життя сучасної молоді" (№0110U000020), "Педагогічні шляхи формування здорового способу життя школярів різних вікових груп" (№0112U001072) та кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання "Концептуальні та методичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання у ВНЗ".

У результаті **аналізу останніх досліджень та публікацій** встановлено, що проблема здоров'язбереження багатогранна та розглядалася науковцями у таких аспектах: обґрунтовано принципи, зміст, форми й методи здоров'язбережувальної педагогіки як галузі педагогічного знання (М. Безруких, В. Горашук, С. Гримблат, М. Лук'янченко, С. Омельченко, М. Смірнов, Л. Тихомирова та ін.); обґрунтовано цілісний підхід до формування здоров'я людини (М. Амосов, Т. Бойченко, Е. Булич, О. Міхеєнко, І. Мурахов та ін.), розроблено шляхи створення здоров'язбережувального освітнього середовища (О. Багінська, О. Єжова, В. Пристинський); створено методологічні засади здоров'язбережувальної діяльності (Н. Башавець, Ю. Бойчук, П. Джурицький, О. Дубогай, Н. Завидівська, Л. Лисенко, В. Омеляненко, В. Оржеховська та ін.); теоретичне підґрунтя для застосування здоров'язбережувальних технологій у навчальній та позанавчальній діяльності (О. Ващенко, Д. Воронін, О. Воєділова, С. Гаркуша, В. Єфімова, М. Носко, І. Поташнюк та ін.).

Мета роботи – окреслення передумов, узагальнення проблем та визначення мети і завдань концепції формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Багатоаспектність функцій і завдань вищої педагогічної освіти, що реалізуються відповідними навчальними закладами, актуалізує необхідність визначення концептуальних основ професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання, постійного оновлення змісту фізкультурної освіти, розширення спеціалізацій відповідно до потреб економічного та соціального розвитку України [2, 3, 4, 11].

Проведений аналіз робіт, присвячених розробленню структури та змісту концепцій у галузі освіти [1, 7, 8, 10], дав підстави окреслити передумови створення концепції, узагальнити проблеми та сформулювати мету та завдання, ключові положення концепції формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій.

Концепція формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій (далі – Концепція) визначає цілі та завдання в справі розвитку професіоналізму кадрового потенціалу, удосконалення функціонування загальнонаціональної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації вчителів з метою здійснення професійної діяльності в галузі фізичного виховання [5].

Основними *передумовами* розроблення Концепції є сучасні процеси становлення демократичної, правової, соціальної держави, розвиток засад громадянського суспільства, інтеграція України в Європейське співтовариство, проведення освітньої реформи, зокрема реформування загальної та вищої освіти, спрямованого на їх удосконалення. До передумов створення Концепції також необхідно віднести спрямованість сучасної політики нашої держави у сфері фізичної культури на здоров'язбереження й оздоровлення нації, формування та забезпечення здорового способу життя населення, гармонійне виховання здорового та фізично міцного покоління.

Особлива роль у розв'язанні зазначених проблем повинна належати моделям освітніх систем, педагогічній науці й практиці, які повинні проектувати та реалізовувати методики й технології збереження здоров'я, впроваджувати їх через сучасний спектр технологій у реальну педагогічну діяльність [3, 5, 8, 11, 13].

Фізичне виховання як невід'ємна складова освіти забезпечує можливість набуття кожною людиною необхідних науково обґрунтованих знань про здоров'я, засоби і методи його зміцнення, про шляхи й методи профілактики захворювань, про методики досягнення високої працездатності та тривалої творчої активності.

Нагальність пошуку способів навчання й виховання здорової людини, а не тільки збереження й підтримання здоров'я, висуває проблему формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до створення та використання здоров'язбережувальних освітніх технологій на одне зі значущих місць у педагогічній науці [4, 5, 14].

У світлі вищезазначеної ідеї освіти в галузі фізичного виховання необхідно розглядати як умову та спосіб досягнення суспільного прогресу, забезпечення здоров'я громадян країни, особистого успіху кожного фахівця в галузі професійної освіти.

У такій ситуації основною метою навчання стає досягнення високого рівня готовності, успіху в професійній діяльності, що сприяє розв'язанню завдань збереження здоров'я молодого покоління, створення здоров'язбережувального освітнього середовища, формування міцних умінь і навичок щодо використання здоров'язбережувальних технологій, забезпечення у вищій освіті максимального зростання особистості кожного студента; інтеграція вітчизняної освіти у світове середовище.

Реалізація вищезазначених завдань сприятиме підвищенню соціальної значущості педагогічної освіти в аспекті здоров'язбереження, його авторитету в суспільстві.

Підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання – спеціалізована професійна підготовка особи шляхом формування, поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь і навичок у галузі фізичного виховання на основі практичного досвіду.

Сучасні потреби державотворення, тенденції економічного розвитку суспільства, реформування системи вищих та загальноосвітніх навчальних закладів обумовлюють необхідність розв'язання низки *проблем*, серед яких такі як:

- визначення підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання як обов'язкової невід'ємної складової частини професійної підготовки вчителів та забезпечення гарантованих державою умов для такої підготовки;

- розроблення необхідної нормативно-правової бази, що сприятиме функціонуванню й подальшому формуванню в майбутніх учителів готовності до реалізації здоров'язбережувальних технологій в освіті;

- формування змісту підготовки студентів та організація освітнього процесу відповідно до потреб загальноосвітніх навчальних закладів в аспекті здоров'язбереження на основі впровадження результатів сучасних наукових досліджень, широкого використання вітчизняного та зарубіжного досвіду в сфері професійної підготовки майбутніх учителів щодо організації здоров'язбережувальної діяльності;

- упорядкування та оптимізація мережі педагогічних вишів відповідно до потреб загальноосвітніх навчальних закладів з питань здоров'язбереження й використання здоров'язбережувальних технологій;

– розширення професійного профілю під час здобуття вищої освіти та підвищення кваліфікації вчителів шляхом внесення відповідних пропозицій до існуючого переліку напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями в підготовці педагогічних працівників за освітніми ступенями молодшого бакалавра, бакалавра, магістра з урахуванням потреб загальноосвітніх закладів у кожному регіоні;

– активізація наукової діяльності педагогічної спільноти з питань розроблення ефективної системи формування готовності майбутніх учителів до створення та використання здоров'язбережувальних технологій;

– забезпечення єдності й дієвості управління та регулювання діяльності всіх елементів системи підготовки майбутніх учителів фізичної культури;

– модернізація освітньої діяльності вищих педагогічних навчальних закладів, які здійснюють підготовку педагогічних і науково-педагогічних працівників, на основі інтеграції традиційних педагогічних та новітніх освітніх технологій, а також створення нового покоління дидактичних засобів.

Формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до реалізації здоров'язбережувальних технологій передбачає професійне навчання педагогів, які відзначатимуться у різних сферах:

– у *мотиваційній сфері* – сформованістю ціннісного ставлення студентів до власного здоров'я та ведення здорового способу життя; потреби в збереженні здоров'я учнів, орієнтації учнів на здоровий спосіб життя; наявністю потреби використовувати набуті компетентності в аспекті здоров'язбереження в майбутній професійній діяльності;

– у *когнітивній сфері* – обізнаністю щодо методів створення здоров'язбережувальних технологій; знання методів профілактики травматизму та негативних впливів зовнішніх факторів; способів раціональної організації здоров'язбережувального освітнього середовища; знання з медико-біологічного, педагогічного та метрологічного контролю рухової функції учнів, величини фізичного навантаження, навчального середовища; наявністю знань з використання інструментальних методів контролю та оцінювання стану здоров'я та рухової діяльності учнів;

– у *практично-діяльній сфері* – умінням проектувати здоров'язбережувальне середовище; створювати та використовувати здоров'язбережувальні технології в навчальній і позанавчальній діяльності школярів; здійснювати травмопрофілактичну діяльність з позицій біомеханічної раціональності; організувати метрологічну діагностику споруд та обладнання з позицій здоров'язбереження; створювати заходи щодо профілактики в учнів шкідливих звичок; реалізовувати фізкультурно-оздоровчі й спортивно-масові заходи; сформованістю фізичних якостей та техніки рухових дій;

– у *сфері аналізу та коректування власної діяльності (рефлексивній сфері)* – здатністю здійснювати контроль та оцінювання параметрів стану здоров'я, підготовленості, рухової функції учнів різних вікових груп; оцінювати якість використання здоров'язбережувальних технологій; здатність коректувати здоров'язбережувальну діяльність учнів; визначати й оцінювати досягнуті результати щодо збереження здоров'я дітей у навчальній та позанавчальній діяльності [5].

Окреслення основних передумов та узагальнення провідних проблем у підготовці майбутніх педагогів галузі фізичного виховання дозволили сформулювати ключові цілі та завдання концепції формування готовності студентів до використання здоров'язбережувальних технологій.

Метою формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій є задоволення індивідуальних потреб студентів у особистісному та професійному зростанні за певною спеціалізацією в системі педагогічної освіти, а також забезпечення потреб держави в кваліфікованих педагогічних кадрах високого рівня професіоналізму та культури, здатних компетентно й відповідально виконувати посадові функції, упроваджувати в навчальний процес здоров'язбережувальні та інтерактивні технології, сприяти здоров'язбереженню підростаючого покоління та формуванню навичок здорового способу життя; створення умов для зміцнення фізичного, психічного, соціального й духовного здоров'я, психологічного комфорту та соціального благополуччя дітей і молоді шляхом визнання пріоритету здорового способу життя як основного чинника збереження та зміцнення здоров'я, утвердження свідомого ставлення та громадянської відповідальності за власне здоров'я.

Серед завдань підготовки студентів до використання здоров'язбережувальних технологій, основними є такі:

– приведення обсягів та змісту підготовки майбутніх фахівців у відповідність із поточними та перспективними потребами держави у збереженні здоров'я учнів, створенні здоров'язбережувального освітнього середовища, організації здоров'язбережувальної діяльності, формуванні навичок ведення здорового способу життя та використання здоров'язбережувальних технологій;

– формування змісту навчання студентів з урахуванням можливості їх спеціалізації на основі попередньо здобутої ними освіти, виду рухової діяльності, досвіду діяльності, індивідуальних інтересів і потреб;

– застосування сучасних навчальних технологій, що передбачають диференціацію, індивідуалізацію, запровадження дистанційної, очно-заочної та екстернатної форм навчання;

– оптимізація мережі вищих педагогічних навчальних закладів з урахуванням можливості повного забезпечення вчителями необхідної спеціалізації відповідно до запиту створення здоров'я-збережувального середовища, використання здоров'язбережувальних технологій на засадах поточного та стратегічного планування потреб у професійному навчанні фахівців;

– створення у навчальних закладах усіх типів та рівнів акредитації цілісної системи формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя та створення здоров'язбережувального освітнього середовища шляхом формування у майбутніх педагогів готовності використовувати здоров'язбережувальні технології у професійній діяльності;

– упровадження до процесу підготовки студентів сучасних діагностичних приладів та методик, здоров'язбережувальних технологій;

– удосконалення форм і методів формування здорового способу життя;

– формування в учнів та студентів негативного ставлення до шкідливих поведінкових звичок, посилення ефективності механізмів подолання залежності від них;

– забезпечення високого рівня формування готовності у майбутніх фахівців і перепідготовки педагогічних кадрів в аспекті збереження здоров'я, формування навичок здорового способу життя та використання здоров'язбережувальних технологій.

Завдання мають бути розв'язані на основі вдосконаленої нормативно-правової бази загальнонаціональної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації вчителів загальноосвітніх навчальних закладів.

Основними принципами формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій визначено такі: здоров'яцентризму, суб'єктності, вільної траєкторії, неперервності й наступності, науковості, превентивності, інтеграції, системності і наскрізності, евристичної взаємодії, креативності.

Висновки. Педагогічний процес формування готовності студентів до реалізації здоров'я-збережувальних технологій слід розглядати не тільки як окрему складову системи підготовки дипломованих фахівців, а і як форму освіти молоді, виходячи з їх індивідуальних потреб у здобутті певних знань, формуванні умінь і навичок, особистісному і професійному зростанні.

Водночас проблема формування готовності майбутніх учителів до здоров'язбережувальної діяльності як система навчання зможе бути ефективною лише за умов, коли вона буде спиратися на найголовніший принцип – оперативно й максимально повно забезпечувати потреби як суспільства, так і окремих громадян.

З метою реалізації вищезазначеної концепції необхідні належні правові, соціально-економічні, матеріально-технічні та фінансові умови, урахування особливостей і специфіки підготовки студентів, що визначено в чинних законодавчо-правових і нормативно-методичних документах. Робота над розробленням концепції професійної готовності майбутніх фахівців фізичного виховання дала змогу встановити, що навчання студентів передусім усвідомлена та продумана програма дій з організації освітнього процесу та професійного навчання.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в упровадженні концепції формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій у професійну підготовку.

Використані джерела

1. Андрущенко В. П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2004. – №1. – С. 5–10.
2. Багінська О. В. Особливості управління рухами у школярів різних вікових груп // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Випуск 129. Том 1. Серія : Педагогічні науки : Збірник – Чернігів : ЧДПУ, 2015 – С.14–18.
3. Белікова Н. О. Концептуальні підходи до формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності / Белікова Н. О. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. – №1. – С. 17–21.
4. Гаркуша С. В. Теоретичні та методичні засади формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Гаркуша Сергій Васильович. – Чернігів, 2015. – 40 с.
5. Гаркуша С. В. Формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій: теоретико-методичний аспект : [монографія] / С. В. Гаркуша. – Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2014. – 392 с.
6. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір [Електронний ресурс] // Наказом МОН № 998 від 31.12.2004 р. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/3145/

7. Концептуальні засади та напрями розвитку вищої освіти в Україні [Електронний ресурс] // Мін'юст України; Роз'яснення від 14.10.2011. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0067323-11>
8. Лисенко Л. Л. Організаційно-педагогічні умови становлення професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури в процесі вивчення теорії і методики фізичного виховання // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт / За ред. Г.М. Арзютова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – Випуск 3К1 (56)15. – С. 219-223.
9. Луговий В. І. Ключові поняття сучасної педагогіки: навчальний результат, компетентність, кваліфікація / Луговий В. І., Слюсаренко О. М., Таланова Ж. В. // Педагогічна і психологічна науки в Україні / НАПН України. – К., 2012. – Т. 1: Загальна педагогіка та філософія освіти. – С. 23–38.
10. Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року "Рухова активність - здоровий спосіб життя - здорова нація" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/422016-19772>
11. Носко М. О. Концепція вдосконалення підготовки викладачів для здійснення особистісно зорієнтованого фізичного виховання / Носко М. О., Белих С. І. // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Вип. 109 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка; гол. ред. Носко М. О. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – С. 220–222.
12. Носко М. О. Здоров'язбережувальні технології у фізичному вихованні : [монографія] / Носко М. О., Гаркуша С. В., Воєділова О. М. – К. : СПД Чалчинська Н. В., 2014. – 300 с.
13. Редько Т. М. Здоров'язрозвивальні технології в процесі фізичного виховання студентів педагогічних університетів / Т. М. Редько // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету Вип. / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка; гол. ред. Носко М. О. – Чернігів, ЧНПУ, 2015.– С. 45-48.
14. Garkusha S. V. State policy on the health and healthy lifestyles for children and youth in Ukraine / S. V. Garkusha // Studia Universitatis Moldaviae. Seria: Științe ale Educației. Pedagogie. – Chișinău : Universitatea de Stat din Moldova, 2014. – Nr. 5(75). – P. 95-96.

Garkusha S. V.

**THE CONCEPT OF FORMATION OF READINESS OF FUTURE SPECIALISTS
OF PHYSICAL EDUCATION TO USE HEALTH-RETAINING TECHNOLOGY:
BACKGROUND, PROBLEMS, PURPOSE AND OBJECTIVES**

The paper outlines the prerequisites of concept of future specialists' of physical education readiness formation to use health-retaining technology: modern processes of formation of democratic, legal, social state, development of the principles of civil society, the integration of Ukraine into the European community, putting educational reforms into effect; current policy orientation of our country in the field of physical education to health-retaining and improvement of the nation.

Basic problems of future teachers' of physical education training: providing of state-guaranteed conditions for their training; developing the necessary legal base; forming the content of training of students and organizing of the educational process according to the needs of secondary schools in terms of health-retaining; expanding of professional profile while getting higher education and teacher training; modernization of educational activities of higher educational establishments based on the integration of traditional teaching and modern educational technologies and creation of new generation of didactic methods have been generalized.

The purpose of the concept of the future specialists' of physical education readiness formation to use health-retaining technology is to meet the individual needs of students in personal and professional development in the system of pedagogical education and to ensure the needs of the state of highly qualified educational personnel able to perform job functions competently and responsibly, to implement health-retaining and interactive technologies in the educational process, to promote health retaining of younger generation and to organize healthy lifestyles.

The basic tasks of forming the concept of future physical training specialists to use health-retaining technologies: to bring the scope and content of training of future teachers in line with current and future needs of the state in maintaining the health of students; creation of integrated system of formation of positive motivation at schools of all types for a healthy lifestyle and creation of health-retaining educational environment; improving the forms and methods of health-retaining; ensuring a high level of readiness formation of future professionals and training of teaching staff in terms of health-retaining have been elucidated.

Key words: *concept, future specialists of physical education, health-retaining technology, students, teachers.*

Стаття надійшла до редакції 01.04.2016 р.